

VÝCHODISKÁ ZAHRANIČNEJ A BEZPEČNOSTNEJ POLITIKY
FRANCÚZSKA PO NÁSTUPE NICOLASA SARKOZYHO
DO PREZIDENTSKÉHO ÚRADU

PhDr. Rudolf Kucharčík, PhD.

ABSTRAKT

Francúzsko bezpochyby patrí ku kľúčovým aktérom ovplyvňujúcim povahu budúcej európskej politiky. Ambície krajiny však siahajú ďalej a zdá sa, že majú globálnejší charakter, ako tomu bolo v nedávnej minulosti. Súčasnú francúzsku zahraničnopolitickú prax, resp. zásady bezpečnostnej politiky sú obsiahnuté v dvoch bielych knihách zverejnených na začiatku funkčného obdobia bývalého prezidenta Nicolasa Sarkozyho – v Bielej knihe obrany a národnej bezpečnosti a v Bielej knihe zahraničnej a európskej politiky. Nicolas Sarkozy sa už od svojho nástupu pokúšal o aktívnu zahraničnú politiku. Ako príklady môžeme spomenúť jeho úlohu pri riešení rusko-gruzínskeho konfliktu, príp. francúzske aktivity v severnej Afrike.

Kľúčové slová: zahraničná politika, bezpečnostná politika, multilateralizmus, gaullizmus, Nicolas Sarkozy, Európska únia, NATO, OSN

ABSTRACT

There is no doubt that France belongs to the key players influencing the nature of European policy. French ambitions are visible and it seems they are more global than in the past. Current French principles of foreign and security policy are defined in the White Paper on Defence and National Security and in the White Book on Foreign and European Policy published few weeks after Nicolas Sarkozy was elected for president. Foreign policy of Nicolas Sarkozy was active. As examples we can mention his steps during conflict between Russia and Georgia or French activities in North Africa.

Key words: foreign policy, security policy, multilateralism, gaullism, Nicolas Sarkozy, European union, NATO, UN

JEL KLASIFIKÁCIA: F50, H79

„Francúzsky medzinárodný status je kľúčovou zložkou formovania našej vlastnej národnej identity. Spôsob, akým nás Francúzov vnímajú iní, ovplyvňuje, ako vnímame samých seba a nič nás neznepokojuje viac, ako keď nás vnímajú s nezáujmom, alebo, čo je ešte horšie, keď si nás nevšimnú vôbec.“³⁰¹

ÚVOD

Francúzsko už stáročia zaraďujeme medzi európske veľmoci ašpirujúce niekedy s väčším, inokedy s menším úspechom na post svetovej veľmoci. Status európskej veľmoci mu samozrejme uprieť nemožno. Ale o tom, či Francúzsko je v súčasnosti aj veľmocou s globálnym vplyvom, môžeme polemizovať. Francúzsko je navyše dlhodobo podobne ako USA presvedčené, že vo svete hrá špeciálnu úlohu. Toto presvedčenie trvá už od obdobia

³⁰¹ Moisi, D. (2011): Sarkozy Goes to War.

<http://www.project-syndicate.org/commentary/moisi64/English>

francúzskej revolúcie a Francúzi sa vo svojich zahraničnopolitických víziách opierajú aj o koncepciu *mission civilisatrice*, ktorú má ich krajina plniť.³⁰²

Súčasnú Francúzsko má cca 65 miliónov obyvateľov, je jadrovou veľmocou, stálym členom Bezpečnostnej rady OSN (BR OSN) s právom veta, členom de facto všetkých významných medzinárodných organizácií s globálnym vplyvom – Organizácie spojených národov (OSN), Svetovej banky (SB), Medzinárodného menového fondu (MMF), Svetovej obchodnej organizácie (WTO). Bez súhlasu Francúzska nie je možné prijať žiadne významnejšie rozhodnutie na pôde Európskej únie (EÚ), je riadnym členom Severoatlantickej Aliancie (NATO), ktorý sa opätovne po štyridsiati rokoch zapája do činnosti všetkých jej orgánov. Je aj členom G8 a G20³⁰³.

Ku kľúčovým zmenám, ktoré formovali francúzsky politický systém dochádzalo revolučným spôsobom. Potom, ako sa Francúzi vysporiadali po roku 1789 s *l'Ancien Régime*, krajina nezažila obdobie dlhej politickej stability – naopak, v priebehu 170 rokov ukončili svoje pôsobenie štyri republiky, dve cisárstva a prakticky dve ďalšie monarchie, komúna, či neslávne obdobie vlády z Vichy.

Vznik súčasného politického systému krajiny sa spája s opätovným nástupom **Charlesa de Gaulle** k moci³⁰⁴ a s vytvorením piatej republiky. Ani tá však nevznikla evolučne. Generál **de Gaulle** bol povolaný riešiť krízu v krajine v situácii, v ktorej hrozilo vypuknutie ozbrojených nepokojov v štvrtej, t. j. povojnovej francúzskej republike. Dôvody boli prinajmenšom dva – vnútropolitická kríza spojená s politickou nestabilitou³⁰⁵ a nepriaznivou ekonomickou situáciou a zahraničnopolitický obraz oslabený postupným rozpadom koloniálnej sústavy, s ktorým sa Francúzi neboli ochotní vyrovnat'.³⁰⁶ Francúzi sa v porovnaní s Britmi zmierovali s rozpadom koloniálnej sústavy oveľa ťažšie. Dôkazom je napr. vojna v Indočíne medzi rokmi 1947-1957, či vojna v Alžírsku v rokoch 1954-62³⁰⁷ (v ňom však bola situácia komplikovanejšia).³⁰⁸

³⁰² Bližšie pozri napr.: Rupnik, J. (2009): Příliš brzy unavená demokracie.

³⁰³ Skupine G 20 predsedalo Francúzsko od 1. novembra 2010 do 31. októbra 2011. Skupine G8 predsedalo počas celého roka 2011. Prioritami jeho predsedníctva v týchto formátoch boli reforma medzinárodného menového systému, posilnenie finančných regulácií (s dôrazom na dohľad nad finančným sektorom), boj s kolísavými cenami komodít, podpora zamestnanosti a sociálnej dimenzie globalizácie, boj s korupciou, podpora rozvoja).

³⁰⁴ Charles de Gaulle politiku krátko po skončení druhej svetovej vojny opustil.

³⁰⁵ Za sedemdesiat rokov trvania tretej republiky (1870-1940) sa vystriedalo pri moci 104 vládných koalícií. Počas trvania štvrtej republiky (1946-1958) to bolo 22.

³⁰⁶ Francúzsko je pre obdobie, v ktorom bolo kolonizačnou veľmocou charakterizované ako európske impérium globálneho (transkontinentálneho) charakteru. Táto etapa sa končí zánikom štvrtej republiky v roku 1958. Samotný francúzsky kolonializmus mal pritom dve fázy – prvá sa týkala kolonizácie na území Ameriky a Indie, druhá zase kolonizácie na africkom kontinente, v juhovýchodnej Ázii a v južnom Pacifiku. Bližšie pozri: Tomeš, J. a kol. (2007): Konflikt svetů a svět konfliktů, s. 52.

³⁰⁷ Charles de Gaulle v súvislosti s riešením krízy v Alžírsku využil ako jediný francúzsky prezident článok 16 novej ústavy (pozri text), ktorý v krajine v prípade ohrozenia inštitúcií republiky dáva rozhodovacie právomoci výlučne do rúk prezidenta. V krajine bola v tomto období (apríl- september 1961) dokonca zavedená cenzúra.

³⁰⁸ Alžírsko predstavovalo 3 francúzske departmenty, nie klasickú kolóniu. Volebné právo však malo na tomto území v období bezprostredne po druhej svetovej vojne len cca 10% populácie – samozrejme, prevažne nemoslimskej.) Vzťahy s touto krajinou sú stále plné paradoxov. Na strane jednej sú poznačené vojnou, na strane druhej však veľká časť Alžírčanov dodnes komunikuje po francúzsky, v krajine galského kohúta žije veľká alžírška komunita a sídlo v nej našli aj niektoré alžírske hnutia odporu.

Generál **de Gaulle**, ktorý, ako bolo naznačené, ponuku riešiť krízu štvrtej republiky prijal, v roku 1958 predložil ako predmet referenda návrh ústavy, ktorá zásadným spôsobom posilňovala pozíciu prezidenta v politickom systéme a stal sa prvým prezidentom piatej francúzskej republiky a zároveň prvým nositeľom tradície tzv. gaullizmu, prúdu, ktorý vychádza z idey silného štátu a nezávislej francúzskej zahraničnej politiky.

Charles de Gaulle vychádzal z názoru, že „*Francúzsko...nemôže byť Francúzskom bez toho, aby bolo veľké.*“³⁰⁹ Zahraničná politika **Charlesa de Gaulla** a jeho nasledovníkov (dokonca zahraničnopolitickú orientáciu krajiny tak, ako bola v predchádzajúcom období nastavená, príliš nerevidoval ani socialista **François Mitterand**) vychádzala z vyššie uvedených princípov gaullizmu a často bola v rozpore s politikou USA (Francúzi navyše v roku 1966 opustili veliteľské štruktúry NATO). Typickou pre ňu bola aj politika tzv. *détente* uplatňovaná voči ZSSR, aj keď Francúzi v období studenej vojny jednoznačne podporovali tzv. západný tábor, ktorého nespochybniteľným členom boli.

Pochopiteľne, po skončení studenej vojny k zmenám vo francúzskej zahraničnej politike muselo dôjsť. Západ stratil nepriateľa v podobe komunistického bloku na čele so Sovietskym zväzom, objavili sa nové hrozby a logicky vznikla potreba zdefinovať nové priority zahraničnej politiky, ako aj nanovo vymedziť vzťahy s krajinami bývalého sovietskeho tábora.

1 Základné princípy francúzskej zahraničnej a bezpečnostnej politiky Nicolasa Sarkozyho

Po nástupe **Nicolasa Sarkozyho**³¹⁰ do prezidentského úradu v roku 2007 sa začali objavovať hlasy, podľa ktorých sa nový prezident odklonil od ideových princípov **Charlesa de Gaulla**, hoci išlo o prezidenta, ktorý podľa stanoviska príslušnosti vedie gaullistické, resp. neogaullistické hnutie³¹¹. Oprávnenosť danej výhrady je však otáznava, nakoľko **Nicolas Sarkozy** minimálne v jednej zásadnej veci na **Charlesa de Gaulla** nadväzoval. Podobne ako generál **de Gaulle**, aj on sa usiloval dosiahnuť, aby Francúzsko patrilo k jedným z rozhodujúcich hráčov medzinárodnej politiky. Okrem toho **Nicolas Sarkozy** presadzoval politiku multilateralizmu, v čom sa zase neodklonil od postoja svojho predchodcu **Jacquesa Chiraca**.

Na zahraničnopolitickej scéne sa **Nicolas Sarkozy** už krátko po svojom nástupe do prezidentského úradu predstavil ako relatívne schopný negociátor a politik, ktorý sa bude chcieť v zahraničnej politike jasne presadiť. Ilustruje to niekoľko príkladov - s režimom **Muammara Kaddáfího** dohodol prepustenie bulharských zdravotníkov súdených za šírenie choroby AIDS, počas českého predsedníctva v EÚ v prvej polovici roka 2009 v čase tzv. „plynovej vojny“ medzi Ruskom a Ukrajinou rokovoval o obnove dodávok zemného plynu do Európy a zapojil sa do urovnania konfliktu v pásme Gazy. Predtým sa počas francúzskeho predsedníctva v EÚ v druhej polovici roka 2008 spolupodieľal na urovaní krízy, ktorá v auguste 2008 vyústila do ozbrojeného konfliktu medzi Ruskom a Gruzínskom.

Politológ **Dominique Moisi** po zvolení **Nicolasa Sarkozyho** zdôraznil štyri zahraničnopolitické výzvy, pred ktorými Francúzi stáli: globalizáciu, unipolaritu, rozširovanie

³⁰⁹ Vilímek, P. (2007): Francouzská bezpečnostní politika a strategické myšlení po konci studené války, s. 17.

³¹⁰ Nicolas Sarkozy prezidentský mandát neobhájil (ako druhý prezident piatej republiky - v roku 1981 neuspel Valéry Giscard d'Estaing) a víťazom prezidentských volieb sa 6. mája 2012 stal socialista François Hollande.

³¹¹ Nicolas Sarkozy viedol najsilnejšie parlamentné a vládne hnutie Úniu za ľudové hnutie, ktoré vzniklo v roku 2002 ako nástupca chiracovho gaullistického hnutia Združenie za republiku.

Európskej únie o krajiny východnej Európy a nakoniec „*ekonomické, spoločenské, politické, morálne a kultúrne nedostatky Francúzska.*“³¹²

Východiskové body Sarkozyho zahraničnej a bezpečnostnej politiky formulujú dve biele knihy, ktoré v ďalšom texte rozoberieme.

Prvou z nich je Biela kniha obrany a národnej bezpečnosti (BKONB)³¹³ vymedzujúca možné hrozby pre francúzsku národnú bezpečnosť a načrtávajúca vojenskú stratégiu krajiny.

BKONB bola zverejnená v roku 2008 z iniciatívy čerstvo zvoleného **Nicolasa Sarkozyho**. Jej text začal vznikať v auguste roku 2007 a na jej prípravu sa podieľalo niekoľko desiatok odborníkov z oblasti politiky, akademickej sféry ale aj tretieho sektora. Dokument, ktorý nakoniec predstavili, postihuje de facto všetky oblasti bezpečnosti a nemôžeme mu dať prívlastok rámcový, keďže rozsahom má viac ako 300 strán. Nahradil bielu knihu z roku 1994 t. j. ešte z obdobia, keď bol prezidentom socialista **François Mitterand**.

Základnou premisou spomenutej bielej knihy je, že súčasné hrozby majú globálny charakter a môžu mať akúkoľvek formu. Skôr ako útok inou krajinou, môžu podľa nej Francúzi očakávať teroristický útok (chemický, biologický, nukleárny, resp. môže ísť o kyberterorizmus). BKONB definuje aj francúzsku geografickú oblasť záujmu, ktorá siaha od Atlantického oceánu cez Stredomorie, Perzský záliv až k Indickému oceánu. Tradičnou prioritou ostáva subsaharská Afrika.³¹⁴

Druhým zo spomenutých materiálov je Biela kniha európskej a zahraničnej politiky (BKZEP)³¹⁵ formulujúca východiskové princípy zahraničnej a európskej politiky krajiny.

BKONB analyzuje časový horizont a možné scenáre vývoja medzi rokmi 2008-2025. BKZEP sa sústreďuje na roky 2008-2020.

Analyzované dokumenty sú ideovo pomerne blízko k Európskej bezpečnostnej stratégii z roku 2003, ktorá je postavená na princípe multilateralizmu. V definícii hrozieb sa neodkláňajú ani od stratégií predložených prezidentom **Georgom W. Bushom**, ale jeho unilaterálny prístup k riešeniu medzinárodných problémov odmietajú. Ak by sme ich porovnali so súčasnou americkou Národnou bezpečnostnou stratégiou, je ten prienik ešte väčší, keďže tá na multilateralizmus a na väčší podiel zodpovednosti ostatných svetových aktérov vyzýva. Na strane druhej však úplne nezavrhol myšlienku preventívneho útoku.

Hrozby a výzvy, ktorým krajina čelí, a ktoré sú v oboch francúzskych dokumentoch definované, nie sú redukované len na oblasť vojenskej bezpečnosti. Naopak, oba dokumenty sa pozerajú na otázku bezpečnosti komplexne.

Predmetné francúzske strategické dokumenty vychádzajú z nasledovných predpokladov a zásad:

- Prioritným nástrojom pre zaistenie národnej bezpečnosti je zahraničná politika.

³¹² Tulmets, E. (2010): Vracia sa Francúzsko na medzinárodnú scénu?
<http://www.zahranicnapolitika.sk/?id=1041&id=989>

³¹³ Livre blanc sur la défense et la sécurité nationale.

<http://www.defense.gouv.fr/portail-defense/enjeux2/politique-de-defense/livre-blanc>

³¹⁴ Francúzske úsilie zohrávať významnejšiu úlohu vo svetovom dianí v súčasnosti dokazuje aj otvorenie stálej vojenskej základne v Spojených arabských emirátoch – v Abú Dhabí. Na spomenutej základni sa nachádzajú francúzske pozemné, námorné, ale aj letecké sily (cca 500 príslušníkov francúzskych ozbrojených síl). Francúzsko prvýkrát otvorilo takúto základňu mimo svojej bývalej kolónie. Zároveň je spoločne s USA a Ruskom zahraničnou krajinou, ktorá na území blízkovýchodného štátu takúto základňu má.

³¹⁵ Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France.

http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/2LIVREBLANC_DEF.pdf

- Odstrašujúci charakter francúzskeho jadrového arzenálu zostáva základným konceptom národnej bezpečnosti Francúzov (francúzsky jadrový arzenál môže byť v prípade, že si to situácia vyžiada, využitý v rámci operácií NATO).
- EÚ a NATO zostávajú základným pilierom francúzskej bezpečnosti
- Odmietnutie myšlienky preventívnej vojny. Pripúšťa sa však možnosť preventívneho rozmiestnenia vojenského, civilného personálu s cieľom konfliktu predísť.
- Potrebná je modernizácia a zefektívnenia činnosti francúzskej armády, ktorá sa postupne od roku 1996 stávala profesionálnou armádou (tento proces bol ukončený v roku 2002). Vojenský stratégovia by sa skôr ako na klasické vojenské operácie mali podľa dokumentu sústrediť na „*bezpečnosť založenú na poznatkoch*.“ (BKONB)
- Napriek návratu Francúzska do veliacej štruktúry NATO sa Francúzi odmietajú vzdať neobmedzenej kontroly nad svojim jadrovým arzenálom a nepripúšťajú ani to, aby francúzske ozbrojené sily podliehali v čase mieru veleniu NATO.
- Počet konfliktov vo svete sa znížil, ale „*stupeň násilia ostáva stále vysoký*.“ (BKONB)
- Vzájomná ekonomická závislosť spôsobená globalizáciou volá po solidarite, ktorá je podmienkou stability vo svete. Pozitíva globalizácie nemožno poprieť, ale zároveň sa pripomína, že „*veľká časť afrického kontinentu, Ázie, ale dokonca aj Latinskej Ameriky pocítila tieto pozitíva len okrajovo*.“ (BKONB) Navyše, „*globalizácia nevytvorila ani lepšie, ale ani nebezpečnejší svet v porovnaní s obdobím pred 20 rokmi. Zato však vytvorila kontúry systému, ktorý je menej kontrolovateľný, a preto prináša obavy, ktoré si vyžadujú globálnu a zároveň špecifickú odpoveď*.“ (BKONB)
- Svet, v ktorom žijeme, „*nie je nebezpečnejší, ale bezpochyby je menej predvídateľný, menej stabilný a je v ňom viac rozporov, ako tomu bolo pred rokom 1994*.“ (BKONB). Francúzsko nemôže znášať dôsledky tejto neistoty. Krajina má byť schopná predpovedať udalosti a efektívnym spôsobom na ne reagovať.
- V budúcnosti bude Francúzsko čeliť hrozbám predovšetkým od nešťatých aktérov.
- Jednou z hlavných hrozieb je terorizmus vrátane kyberterorizmu.
- Výzvy, na ktoré sa treba sústrediť, sú aj energetická bezpečnosť, klimatické zmeny, šírenie zbraní hromadného ničenia, narastajúce výdavky na zbrojenie (tie začali narastať predovšetkým v západných krajinách po teroristických útokoch na USA v septembri 2011), špionáž, organizovaný zločin, nevyriešené konflikty (Balkán, izraelsko-palestínsky konflikt, konflikt v Afganistane situácia v Iraku a Libanone), iránsky jadrový program, nestabilná situácia v Pakistane, mnohé konflikty na území Afriky, zlyhávajúce štáty, hrozba útoku balistickými raketami zo strany tretích krajín (je predpoklad, že do roku 2025 sa počet krajín schopných zasiahnuť územie Francúzska týmto typom rakiet zvýši), pandémie, resp. akékoľvek ohrozenie zdravia veľkej skupiny obyvateľov (AIDS, SARS, H5N1).
- Misky váh sa postupne preklápajú v prospech Ázie.
- Nestabilita systému kolektívnej bezpečnosti. Systém kolektívnej bezpečnosti nevnímajú Francúzi ako systém stabilný, nakoľko sa nachádza v stave krízy. Dôvody sú dva – efektívnosť a legitimita. Kríza legitimity vyplýva predovšetkým z „*neschopnosti dohodnúť sa na reforme BR OSN*.“ (BKONB) Reprezentatívnosť tohto orgánu nemožno považovať za dostatočnú.
- Podpora multilateralizmu. Francúzsko aj v súvislosti s vyššie uvedeným podporuje reformu BR OSN a za stálych členov reformovanej BR OSN navrhuje Nemecko, Japonsko, Indiu, Brazíliu. Zároveň požaduje zodpovedajúce zastúpenie Afriky.
- Neexistuje „*dôveryhodná alternatíva*“, ktorá by mohla nahradiť WTO. Je tomu predovšetkým kvôli počtu členov, ktoré WTO má, a ktorí rešpektujú rovnaké pravidlá hry. Rovnako dôležitá je ekonomická liberalizácia a podpora pravidiel, na základe ktorých funguje.

- V súvislosti s nárastom vplyvu nových veľmocí je nevyhnutný vstup týchto krajín do významných svetových ekonomických organizácií a zároveň treba, aby tieto krajiny na seba prevzali väčší podiel zodpovednosti za dianie vo svete.
- Podpora silnej, efektívnej EÚ.
- Podpora francúzskej kultúry, výučby francúzskeho jazyka a frankofónie

Charakteristika súčasného medzinárodného prostredia nie je vo francúzskom ponímaní príliš optimistická. Medzinárodný poriadok vytvorený po roku 1989 je definovaný ako „*krehký*“ (napriek jeho kritike ale francúzski predstavitelia jasne zdôrazňujú, že nasleduje po období studenej vojny a predchádzajúcich vojen, ktoré boli poznačené holokaustom, bezprávím či bipolaritou). Francúzi uznávajú, že medzinárodný poriadok tak, ako ho poznáme, je poznačený aj existenciou inštitúcií, ktoré začali vznikať ešte na sklonku druhej svetovej vojny (Bretton Woods, OSN, NATO, GATT, resp. WTO, Marshallov plán, resp. OECD). A hoci predovšetkým autori BKZEP nepopierajú ich význam, zdôrazňujú, že nie vždy sa im podarilo úspešne adaptovať sa na súčasné pomery. Ale to, čo Francúzi v žiadnom prípade nemarginalizujú, je úloha a význam OSN, ako základného rámca kolektívnej bezpečnosti zodpovedného za udržanie mieru vo svete.

Súčasný medzinárodný poriadok vychádza podľa oboch francúzskych strategických dokumentov taktiež z nasledovného:

- USA sú základným garantom medzinárodného poriadku a nevyhnutným partnerom pre reguláciu aktuálnych svetových problémov. Problematický však je občasný americký unilaterizmus, ktorý vnáša do medzinárodného prostredia neistotu.
- Európe neprináleží status lídra, ktorý by mohol vyššie uvedenú neistotu kompenzovať.
- Rodiace sa mocnosti (Brazília, India, Juhoafrická republika, Rusko, Čína, Mexiko) sú príliš variabilné na to, aby mohli vytvoriť koherentnú silu vo vnútri medzinárodného systému.
- Tretí svet ako organizovaná politická sila zmizol.
- V súčasnom svete vznikajú a posilňujú sa nové väzby (napr. medzi Čínou a Afrikou, resp. Indiou a Afrikou).
- Okrem vyššie uvedených hrozieb sa súčasný svet musí vyrovnávať s problémami, ako sú dostupnosť prírodných zdrojov, klimatické zmeny, ochrana životného prostredia, potravinová bezpečnosť, ekonomická a finančná stabilita vo svete, ochrana investícií a duševného vlastníctva či migrácia.

BKONB navyše vymedzuje štyri zóny nestability, ktoré môžu vážne ohrozovať nasledujúci vývoj vo svete. Ide o tieto oblasti:

1. Oblúk od Atlantiku po Indický oceán, ktorého nestabilita môže, či už priamo alebo nepriamo ohroziť záujmy Francúzska. Ide o heterogénny región, v ktorom majú jednotlivé časti svoje špecifiká (nie je možné porovnávať Mauretániu a Somálsko s krajinami Blízkeho východu, ale ani Afganistanom či Pakistanom). Región je zadefinovaný ako strategický pre zachovanie svetovej bezpečnosti (vrátane energetickej bezpečnosti najmä západoeurópskych krajín, USA a ázijských veľmocí) a čelí mnohým problémom – radikálny islam, konflikty medzi jednotlivými vetvami islamu, kurdska otázka, iránsky jadrový program a pod. O záujme Európanov (EÚ) o región má svedčiť účasť na niekoľkých misiách – napr. v Afganistane, na území Palestíny, v Libanone, či v Iraku.
2. Subsaharskú Afriku. Afrika je vymedzená ako kontinent s „*obrovským ľudským a ekonomickým potenciálom*.“ Na strane jednej sa pripúšťa, že vzhľadom na tento

potenciál sa Afrika ako kontinent môže z dlhodobého hľadiska stať jedným z kľúčových hráčov, avšak akýkoľvek pokus o rast v súčasnosti brzdia slabé štátne štruktúry, neefektívne vládnutie a nekontrolovaný rast populácie. Stratégia pripomína, že aj z tohto dôvodu nemusí dôjsť k výraznejším pozitívnym zmenám ani z dlhodobého hľadiska. Viditeľným problémom je množstvo konfliktov, ktoré sa na kontinente odohrávajú. A hoci ide o konflikty regionálne, „*môžu dokonca ohroziť bezpečnosť kontinentu.*“ Jednou z francúzskych odpovedí na africké problémy je vytvorenie „*vyváženého partnerstva.*“

3. Východnú Európu. Za jeden z faktorov ovplyvňujúcich svetovú bezpečnosť považujú Francúzi vývoj v Rusku a vývoj jeho vzťahov s postsovietskymi krajinami, nakoľko ruský postoj k časti jeho susedov „*vzbudzuje znepokojenie.*“ Okrem toho sa v súvislosti s charakteristikou vývoja v Európe Francúzi sústreďujú na Balkán, v prípade ktorého musí nastať „*proces zmierenia a integrácie do európskych a transatlantických štruktúr.*“
4. Ázia a dôsledky ázijských konfliktov. Podľa BKONB tieto konflikty „*budú bezpochyby ovplyvňovať záujmy Francúzska a Európy.*“ Rizikom je napr. nevyriešená definitívna hranica medzi tromi jadrovými veľmocami Indiou, Pakistanom a Čínou a okrem toho aj skutočnosť, že Ázia „*nevyužíva multilaterálne inštitúcie určené na prevenciu a urovnávanie konfliktov.*“ Z pohľadu Európana môžu mať tieto spory nasledovné negatívne dôsledky – prípadný vojenský konflikt môže negatívne ovplyvniť námornú dopravu, ekonomický rast vo svete, energetickú bezpečnosť vo svete a pod.

Francúzsky pohľad na obranu a národnú bezpečnosť (BKONB) vychádza zároveň z toho, že „*prvoradou úlohou je obrana obyvateľov a územia*“ a následne je povinnosťou krajiny „*prispiet' k európskej a medzinárodnej bezpečnosti, čo vyplýva z potreby vlastnej bezpečnosti, o ktorú sa hrá aj mimo francúzskych hraníc, ako aj zo zodpovednosti, ktorú Francúzsko prijalo v rámci systému OSN a ako člen aliancií a zmlúv, ku ktorým pristúpilo.*“

Výzvy, resp. hrozby, ktorým musí Francúzsko čeliť rozdeľuje do štyroch oblastí aj druhý z dokumentov, BKZEP. Dôraz kladie na:

1. Situáciu na Blízkom/Strednom východe. Blízky, resp. Stredný východ Francúzsko vníma ako oblasť starých, ale aj novorodiacich sa konfliktov. Ide o región, v ktorom sa nakumulovali rôzne faktory podporujúce krízu – nestabilita politických režimov, vzostup politického islamu, šírenie zbraní hromadného ničenia, vrátane zakázaných chemických a biologických zbraní. Na strane druhej má táto oblasť strategický význam či už pre Francúzsko alebo celú Európsku úniu. Dôvodom majú byť predovšetkým obrovské zásoby ropy a zemného plynu (2/3 celkových svetových zásob). Aj z tohto hľadiska je evidentné, že do roku 2020 sa nič nezmení na tom, že celá oblasť ostane pre Francúzsko prioritou.
2. Globálny (islamistický) terorizmus. Francúzsko v predloženej materiáli uznáva, že hrozba globálneho (islamistického) terorizmu je priamou hrozbou pre štáty a ich obyvateľov. Nepredpokladá však, že islamistické hnutia, ktoré terorizmus, ako prostriedok demonštrácie sily využívajú, môžu zásadným spôsobom zmeniť politickú orientáciu krajín Blízkeho/Stredného východu. Čo sa týka hodnotenia pozície USA v boji s terorizmom, Francúzsko uznalo kroky, ktoré USA po 11. septembri podnikli za legitímne a vyjadrilo Američanom podporu. Na strane druhej zdôrazňuje, že útok USA a ich spojencov na Irak v roku 2003 prispel k nedôvere medzi Západom a moslimským svetom. Aj z tohto dôvodu je podľa Francúzov nevyhnutné prezentovať

- jasnú stratégiu do budúcnosti, aby si Západ zbytočne nekomplikoval vzťahy s moslimským svetom a s verejnou mienkou týchto krajín.
3. Šírenie zbraní hromadného ničenia
 4. Strednodobú, resp. dlhodobú stabilitu v južnom Stredomorí a v Afrike. Je logické, že pozornosť tvorcov priorít francúzskej zahraničnej politiky sa sústreďuje práve do oblastí severnej Afriky, osobitne do krajín Magrebu a do Stredomoria. Dôvodom sú najmä „*blížkosť a úzke...historické alebo kultúrne, ale aj politické a ekonomické väzby.*“ Ide o oblasť, ktorá v súčasnosti čelí mnohým problémom, akými sú otázky nerovnomerného ekonomického a sociálneho vývoja, príp. hrozba terorizmu.

Záver, ktoré predmetná biela kniha z vyššie uvedeného robí, sú zrejmé – akýkoľvek konflikt v oblasti Blízkeho a Stredného východu, príp. na území Afriky ovplyvní aj Európu a to najmä z hospodárskej stránky.

Ale stratégia krajiny by sa vzhľadom na vyššie uvedené mala pri zaistovaní bezpečnosti občanov zároveň sústrediť na nasledovné (BKONB) :

- Znalosti a predchádzanie. V zmysle tohto bodu má byť štát schopný analyzovať vývoj v medzinárodnom prostredí a následne sa adaptovať na nové podmienky.
- Prevenciu a odstrašovanie_(vrátane odstrašujúcej jadrovej sily krajiny, ktorá ostáva jedným z fundamentov francúzskej bezpečnostnej stratégie). Ich cieľom má byť minimalizácia hrozieb a vojenských konfliktov, do ktorých by krajina mohla byť zapojená.
- Ochranu a intervencie, ktorých hlavným cieľom je zaistenie bezpečnosti obyvateľstva.

2 Francúzsky postoj k vybraným otázkam zahraničnej/bezpečnostnej politiky počas prezidentského mandátu Nicolasa Sarkozyho a jeho hodnotenie

Ako sme už načrtli, Francúzsko ašpirácie hrať významnú úlohu vo svetovej politike bezpochyby má. Dôkazom sú kroky, ktoré na medzinárodnom poli podniká a jeho jasné zadefinovanie vzťahov ku kľúčovým aktérom – EÚ, NATO, USA, Ruskej federácii, rodiacim sa ázijským mocnostiam, krajinám Blízkeho a Stredného východu, resp. jeho politika multilateralizmu, ktorú presadzuje.

Francúzsko sa ako jeden zo zakladajúcich členov Európskych spoločenstiev netají tým, že **k jeho politickým prioritám patrí silná Európska únia**. Na tomto francúzskom stanovisku zatiaľ nezmenila nič ani ekonomická kríza, resp. nevyriešené problémy, ktorým čelí eurozóna. Prehlbovanie európskej integrácie malo podľa Sarkozyho zasahovať nielen oblasť ekonomickej, ale aj politickej spolupráce súčasnej európskej dvadsaťsedmičky. Svoj postoj k Európe, resp. k Európskej únii Francúzi zvyčajne zdôrazňujú tým, že vo svojich politických dokumentoch často oba pojmy stotožňujú. Pod Európou rozumejú kontinent, ktorý spája spoločná história a spoločné hodnoty, ktoré presadzuje prostredníctvom svojich politik a inštitúcií práve Európska únia.

Európa vo francúzskom vnímaní ukončuje postupne proces svojho zjednocovania a EÚ je následne logicky charakterizovaná ako „*najvýznamnejšia ekonomická a obchodná veľmoc, ktorá disponuje dostatočnými diplomatickými, finančnými, ekonomickými a vojenskými spôsobilosťami na to, aby stabilizovala medzinárodný systém.*“ (BKONB)

Pohľad Francúzov na Európsku úniu bol aj v predchádzajúcom období komplexný – okrem trhu a hospodárskeho spoločenstva o nej hovorili ako o jednom z kľúčových svetových bezpečnostných aktérov a ako o jedinej organizácii, ktorá je „*schopná mobilizovať vhodné ekonomické, obchodné, diplomatické a vojenské nástroje nevyhnutné na riešenie kríz.*“ (BKONB)

Na to, aby dané tvrdenie platilo v budúcnosti, sú nevyhnutné ďalšie kroky, ktoré rolu Európskej únie v tejto oblasti posilnia – okrem vojenských a civilných operácií, resp. tzv. bojových skupín, ktoré už reálne existujú, treba vytvoriť vlastné ozbrojené sily. Francúzi (ale aj Nemci) hovoria perspektívne o vzniku cca 60 tisícovej európskej armády.³¹⁶ Rovnako by EÚ mala mať ambíciu viesť naraz dve vojenské operácie a niekoľko menších civilných operácií. Ale Francúzi si súčasné limity EÚ uvedomovali a podporovali politiku tzv. komplementarity medzi EÚ a NATO, a to v zmysle prijatého mechanizmu Berlín plus, ktorý umožňuje EÚ využívať aliančné spôsobilosti na vlastné operácie.

V druhom desaťročí 21. storočia by sa EÚ v prípade, že chce fungovať efektívne, mala podľa BKZEP sústrediť najmä na tieto tri oblasti.:

Inštitucionálnu stabilitu. Spomínané strategické dokumenty vznikali v období prijímania tzv. Lisabonskej zmluvy, a to v situácii, keď Íri jej text odmietli a rokovalo sa o tom, či dostanú „druhú šancu.“ Práve od prijatia Lisabonskej zmluvy a jej vstupu do platnosti si Francúzi sľubovali efektívnejšiu a akcieschopnejšiu Úniu.³¹⁷

Rozširovanie Európskej únie o balkánske krajiny. Francúzski politici rozširovanie Európskej únie neodmietali a neodmietajú.³¹⁸ Prikláňajú sa však skôr k limitovanému rozširovaniu, a to predovšetkým o krajiny západného Balkánu (nakoľko sa v dôsledku globálnej ekonomickej krízy zmenil aj postoj Islandanov k vstupu do EÚ, je možné, že medzi prvých kandidátov, o ktorých sa EÚ rozšíri, budú patriť Chorvátsko a Island). Skeptickí sú k ambíciám Ukrajiny a Turecka³¹⁹. Obom krajinám, ktoré by údajne „*mohli zmeniť charakter a dynamiku európskeho integračného projektu*“, sa ponúkajú skôr iné formáty spolupráce s Európskou úniou (Únia pre Stredomorie, Východoeurópske partnerstvo a pod; a aj v prípade, že by sa situácia nakoniec v prospech Ukrajiny a Turecka obrátila, nikto reálne neočakáva, že by tieto krajiny mohli prístupové rozhovory v tomto desaťročí ukončiť). Z partnerských politík kladli Francúzi pod vedením Nicolasa Sarkozyho dôraz na Úniu pre Stredomorie.³²⁰ A hoci

³¹⁶ Tá mala pôvodne vzniknúť už do roku 2010. V súčasnosti je táto myšlienka odsunutá na neurčito tak pod vplyvom ekonomickej krízy, ako aj vzhľadom na politiku NATO first (prioritou je NATO) veľkej časti členských krajín EÚ.

³¹⁷ Lisabonskej zmluve predchádzal text tzv. euroústavy, ktorý vznikol pod vedením bývalého francúzskeho prezidenta Valéryho Giscarda d'Estaing. Ale Francúzi a Holanďania ju v roku 2005 v referendách odmietli.

³¹⁸ Proti rozširovaniu smerom na východ bol aj bývalý socialistický prezident François Mitterand, ktorý nepochybne k zástancom silnej Európy patril. Pred pádom železnej opony François Mitterand presadzoval myšlienku silnej, centralizovanej Európy, čo hraničilo s ideou vytvorenia európskeho superštátu (samozrejme by ho tvorili len západné krajiny, členovia Európskeho spoločenstva).

³¹⁹ Skepticizmus voči vstupu Turecka do Európskej únie nie je výlučne fenoménom, ktorý sa objavil v čase Sarkozyho prezidentúry. Napr. už Valéry Giscard d'Estaing tvrdil, že „*Turecko nie je európskou krajinou.*“ Bližšie pozri napr.: Turkey entry 'would destroy EU'.

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2420697.stm>

³²⁰ Únia pre Stredomorie (ako súčasť širšieho Barcelonského procesu) zahŕňa štáty EÚ a zároveň krajiny severnej Afriky a Blízkeho východu, ktoré obmýva Stredozemné more. Iniciátorom vzniku bol v roku 2008 francúzsky prezident Nicolas Sarkozy. Pod vplyvom udalostí z roku 2011 paradoxne vyznieva, že EÚ neodmietala pri jej vzniku spoluprácu s režimami Tuniska, Líbye či Egypta, ktoré počas tzv. arabskej jari v roku 2011 padli. V súvislosti s politikami partnerstiev EÚ je namieste zdôrazniť, že zatiaľ čo Únia pre Stredomorie medzi francúzske oblasti záujmu patrí, iné partnerské politiky často nie. Pripomeňme napr. neúčast' francúzskeho prezidenta na ustanovujúcom stretnutí Východoeurópskeho partnerstva počas českého predsedníctva EÚ v prvej polovici roka 2009. Samotný projekt Únie pre Stredomorie sa však Francúzom nepodarilo spustiť tak, aby mohol

nepopierali, že rozširovanie je jedným z prostriedkov vedúcich k stabilite a prosperite Únie na európskom kontinente, má tento proces, ako už bolo napísané vyššie, svoju vnútornú logiku a limity. Je zrejmé, že v procese rozširovania sa neráta s Ruskom, časťou jeho susedov, ale ani s krajinami severnej Afriky.

V kontexte prebiehajúcej hospodárskej a finančnej krízy v Európskej únii vyznieva rozpačito tretia francúzska priorita, ktorá je voči EÚ naformulovaná: Stabilizovaný európsky rozpočet.³²¹

Budúcnosť EÚ však závisí hlavne od vzájomných vzťahov medzi Francúzskom a Spolkovou republikou Nemecko. Francúzsko je spolu so Spolkovou republikou Nemecko stále motorom európskej integrácie, hoci ich geopolitické priority sú aj vzhľadom na geografickú polohu oboch krajín inde. Zatiaľ čo Francúzi sa sústreďujú na spomenuté Stredomorie, Nemci sa podstatne viac angažujú vo východnej časti Európy, Rusko nevnímajúc.

Ako zdôrazňuje **George Friedman**: „*Francúzsko-nemecké spojenectvo má svoje vlastné problémy. Medzi oboma krajinami existujú dve oblasti napätia...prvou je ekonomika. Nemecko podstatne dôslednejšie dodržiava pravidlá fiškálnej disciplíny, než Francúzsko... druhá oblasť zahŕňa obrannú politiku. Francúzi, najmä gaullisti, vždy považovali zjednotenú Európu za protipól Spojeným štátom, to by si však vyžiadalo európsku obrannú integráciu, a teda nevyhnutne aj vojenskú silu pod francúzsko-nemeckým velením...Nemci...ale nemajú najmenšiu chuť riešiť francúzske ekonomické problémy, ani vytvárať protiamerický zamerané európske vojsko. Proste netúžia po potenciálnych bremenách ani rizikách, ktoré by z toho vyplynuli.*“³²² Zároveň v tejto súvislosti dodáva: „*Pokiaľ sa Francúzsko s Nemeckom držia pokope, ostávajú gravitačným centrom Európy. Ich kolízia by však znížila tkanivo európskej integrácie a umožnila jej účastníckym štátom oddeliť sa a prevrstviť do nových konfigurácií.*“³²³

Na nebezpečenstvo krízy francúzsko-nemeckého partnerstva upozornil aj bývalý nemecký minister zahraničných vecí **Joschka Fischer** slovami: „*Kríza začína podryvať samotné základy povojnového európskeho usporiadania v podobe francúzsko-nemeckého transatlantického partnerstva, ktoré zabezpečilo obdobie mieru a prosperity, ktoré nemá v dejinách kontinentu obdobu. Tlak finančných trhov sa teraz rozšíril aj do Francúzska a predstavuje nebezpečenstvo, ktoré zďaleka nepominulo - ak bude Francúzsko zrazené na kolená a Nemecko sa nepostaví neochvejne so všetkým, čo môže ponúknuť po bok svojho partnera, bude európska katastrofa úplná. A k tomu by mohlo dôjsť skôr skoršie ako neskôr: Francúzsko sa nemôže vzdať a nevzdá oblasti okolo Stredozemného mora, takže únikové fantázie, s ktorými sa pohrávajú bohatí Európania (najmä Nemci), ohrozujú francúzsko-nemecký pilier európskeho mieru.*“³²⁴

George Friedman ide ešte ďalej, keď tvrdí: „*V EÚ, ktorú si kedysi mnohí predstavovali ako budúci superštát na spôsob USA, sa počas finančnej krízy 2008 začali prejavovať štrukturálne slabiny, ktoré viedli k následnej (dlhovej) kríze štyroch juhoeurópskych ekonomík - Talianska, Španielska, Portugalska a Grécka. Keď sa Nemecko, hlavný hospodársky motor EÚ, ocitlo zoči-voči faktu, že bude musieť financovať riešenie chýb a prehreškov svojich európskych partnerov, začalo prehodnocovať svoje priority. Ukazuje sa, že Nemecko malo s Ruskom potenciálne viac spoločných záujmov, než so svojimi európskymi susedmi. Akokoľvek*

efektívne fungovať a zatiaľ ide skôr o teoreticky načrtnutú možnosť spolupráce vybraných krajín ako o reálne fungujúcu politickú a hospodársku spoluprácu a partnerstvo.

³²¹ Pozri napr.: Strauss, D. (2010): Štát a občianska spoločnosť v čase hospodárskej krízy, s. 134-143.

³²² Friedman, G. (2011): Nasledujúce desaťročia. Kde sme... a kam sa uberáme, s. 184.

³²³ Tamtiež.

³²⁴ Fischer, J. (2011): Vratké evropské základy.

<http://www.project-syndicate.org/commentary/fischer65/Czech>

je pre Nemecko výhodné jeho hospodárske spoločenstvo s Európanmi, zostáva závislé od Ruska, odkiaľ si pokrýva veľkú časť svojej potreby zemného plynu. Rusko, naopak, potrebuje technológie, ktorých má Nemecko hojnosť.“³²⁵

Francúzsko je európskou veľmocou a je nepopierateľné, že jeho záujmy budú prepojené predovšetkým s Európskou úniou. Európa nie je vo francúzskom ponímaní vnímaná ako zahraničie, „*ale entita, do ktorej patríme, a ktorá sa stane tým, čo z nej urobíme: bez Európy neexistuje silné Francúzsko.*“ (BKZEP) Európska únia by mala byť podľa Francúzov hlavným aktérom v procese regulácie globalizácie - dokonca volajú po obnove lisabonskej stratégie z roku 2000, ako aj po sociálnej solidarite EÚ.

Druhou oblasťou, ktorá si vyžaduje analýzu je **vzťah Francúzska k NATO**. NATO sa podľa slov BKNOB transformovalo z „vojenskej organizácie, ktorej úlohou bolo čeliť Varšavskej zmluve“³²⁶, ktorá ju priamo ohrozovala, na bezpečnostnú organizáciu schopnú poskytnúť OSN mnohonárodné vojenské kapacity vytvorené vďaka úzkej koordinácii medzi americkými a európskymi spôsobilosťami.“ Vzťah Francúzska k Aliancii bol a je stále komplikovaný. Poznačený je najmä rozhodnutím generála **de Gaulla** z roku 1966 o odchode Francúzov z veliacich štruktúr Aliancie.

Francúzske pochybnosti o NATO sa neskončili ani po konci studenej vojny v 90-tych rokoch 20. storočia. Hlavnou francúzskou výhradou bol dominantný vplyv USA a relativizovanie európskeho hlasu v rámci organizácie.

Ešte aj na začiatku 21. storočia bol v čase druhého prezidentského mandátu **Jacquesa Chiraca** rezervovaný postoj Francúzov k NATO viditeľný a jasne demonštrovaný. **Jacques Chirac**, označovaný ako de Gaulle II, sa dôsledne držal koncepcie generála **de Gaulla** v tom, že Francúzi majú mať možnosť rozhodovať o svojich ozbrojených silách dôsledne autonómne. Okrem toho bolo zreteľné, že zahraničná a bezpečnostná politika **Jacquesa Chiraca** smerovala k posilneniu Európskej bezpečnostnej a obrannej politiky (EBOP), čo však nenašlo výraznejšiu odozvu v prípade ostatných členských krajín NATO, ktoré boli zároveň členmi Európskej únie. Ich pozícia NATO first (okrem politických dôvodov samozrejme zohrali svoj význam aj dôvody ekonomické) bola zrejماً a EBOP sa významnejšie v tomto období nepresadila.

Naopak, po nástupe **Nicolasa Sarkozyho** sa krajina galského kohúta vychýlila výraznejšie smerom k spolupráci s NATO.³²⁷ Práve počas prezidentského mandátu **Nicolasa Sarkozyho** sa Francúzsko vrátilo do štruktúr vojenského velenia Aliancie – v roku 2009. Jedným z hlavných dôvodov bol argument, že „vojenská sebestačnosť nie je v období globálnych hrozieb možná a úsilie Európskej únie o obrannú politiku môže mať eventúálne regionálny ale nie globálny dosah.“ (BKONB) Sarkozyho iniciatíva návratu krajiny do veliteľskej štruktúry NATO sa však nestretla v krajine s jednoznačným pochopením a od počiatku sa objavovali kritické hlasy, podľa ktorých sa **Nicolas Sarkozy** „rozhodol vyrovnáť de Gaullovi tím, že bude postupovať opačným smerom ako on v roku 1966.“³²⁸

Napriek plnému začleneniu sa Francúzov do štruktúr NATO francúzske strategické dokumenty pripomínajú, že Aliancia musí prejsť reformou a stať sa „viac európskou.“ Opatrne sa stavajú aj k prípadnému rozširovaniu Aliancie. To má vychádzať z „európskej politickej reality.“ Prípadné rozširovanie je z pohľadu Francúzska skôr dlhodobou záležitosťou a má sa k nemu pristupovať s čo „najväčšou opatrnosťou.“ (BKZEP)

Budúcnosť NATO je samozrejme otázna a môžeme sa na ňu pozeráť aj očami **Georga Friedmana**, ktorý keď hodnotí vzťahy Európy a NATO, hovorí, že: „NATO už stratilo svoj

³²⁵ Friedman, G. (2011): Nasledujúce desaťročia. Kde sme... a kam sa uberáme, s. 20.

³²⁶ Vznik NATO ale predchádzal vzniku Varšavskej zmluvy.

³²⁷ Francúzsko sa v súčasnosti výrazne zapája, resp. v nedávnej minulosti zapájalo, do operácií NATO ISAF v Afganistane, Harmattan v Líbyi a KFOR v Kosove.

³²⁸ Mrázek, F. (2009): Složitý vzťah Francie k Severoatlantickej alianci, s. 32.

jedinečný význam pre USA mimo európskeho kontextu a Európu nemožno považovať za dôležitejšiu, než ktorúkoľvek inú časť sveta. Napriek všetkej nostalgii za niekdajšími „osobitnými vzťahmi“ jednoducho platí, že Európa už stratila svoj rozhodujúci význam.“³²⁹

Korene **vzájomných vzťahov USA a Francúzska** majú svoje počiatky ešte v období americkej revolúcie v druhej polovici 18. storočia, keď Francúzsko pomáhalo americkým osadníkom v ich boji za nezávislosť, čo však neznamená, že medzi oboma štátmi (národmi) nevládla (nevládne) istá forma rivality. O jej počiatkoch **Jacques Rupnik** hovorí: „*Obe revolúcie (francúzska a americká, pozn. RK) boli myšlienkovy prepojené, markíz de Lafayette zostal symbolom francúzskej podpory americkej revolúcie, ale zároveň sa líšili. Odtiaľ istá rivalita dvoch univerzalizmov. To, že v dnešnom globalizovanom svete je samozrejme, že Amerika „na to má“, neuberá nič na tom, že od konca 18. storočia si najmä v Európe túto rolu prisvojovalo Francúzsko. Napoleonské vojny boli vlastne prvým pokusom „demokratického imperializmu“ o vývoz revolúcie, podobne ako pre amerických neokonzervatívov šírenie demokracie (Irak) patrí k demokratickej misii Ameriky.“³³⁰*

Vzťahy medzi Francúzskom a USA boli po skončení druhej svetovej vojny pragmatické, aj keď poznačené francúzskou politikou nezávislej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Francúzi však nikdy podporu západnému bloku nespochybnili a využívali výhody ochrany pod tzv. americkým jadrovým dáždnikom.

K čiastočnému vyostreniu vzťahov došlo až po intervencií USA a ich spojencov do Iraku v roku 2003, t. j. v období, keď sa v zahraničnej politike nie príliš úspešný **Jacques Chirac** preslávil aj v strednej Európe odkazom lídrom tzv. Vilniuskej desiatky, ktorí podľa jeho slov premeškali „šancu byť ticho“.

Náprava vzájomných vzťahov medzi Francúzskom a USA nastala po zvolení **Nicolasa Sarkozyho** za prezidenta. Toho ešte počas volebnej kampane obviňovali z toho, že opúšťa gaullizmus a presadzuje tzv. atlantizmus. Slovom **Immanuela Wallersteina**: „*Zvolenie Nicolasa Sarkozyho bolo v USA prijaté ako voľba najprijateľnejšieho francúzskeho prezidenta v histórii piatej republiky.“³³¹ Nicolas Sarkozy nenechal v otázke svojej zahraničnopolitickej orientácie nikoho na pochybách, keď vyhlásil, že: „Aliancia s USA a Európou nespochybňuje nezávislosť našej krajiny.“³³² Na strane druhej by bolo nespravodlivé Nicolasa Sarkozyho obviňovať z bezbrehého atlantizmu. Dôkazom je nasledujúci výrok: „Som priateľom USA, ale želim si nezávislú obranu EÚ, nakoľko ak nie sme schopní sa brániť, nebudeme schopní brániť našu nezávislosť.“³³³*

Pohľad francúzskej verejnosti na USA, konkrétne najmä francúzskych intelektuálov, ktorí sú v prevažnej miere ľavicovo zameraní, bol však v porovnaní s postojom ich zatiaľ posledného pravicového prezidenta v čiastočnom rozpore a vystihujú ho slová **Zbigniewa Brzezinskeho**: „*Pre francúzsku politickú a intelektuálnu elitu predstavuje...americká globálna nadvláda, aj keď je tolerovaná ako nutné zlo kvôli medzinárodnej bezpečnosti, istú formu kultúrnej hegemonie. Mnohí Francúzi vnímajú globalizáciu ako Američanmi vedený projekt šírenia masovej kultúry, ktorá dôsledne a zhubne podryva dedičstvo jednotlivých národov...Francúzi často a otvorene vyslovujú svoje podozrenie, že globalizácia sa rovná homogenizácii.“³³⁴*

³²⁹ Friedman, G (2011): Nasledujúce desaťročia. Kde sme... a kam sa uberáme, s. 41.

³³⁰ Rupnik, J (2009). Príliš brzy unavená demokracie, s. 185.

³³¹ Mrázek, F. (2009): Složitý vzťah Francie k Severoatlantické alianci, s. 32.

³³² Holm, U. (2009): Sarkozysm: New European - and Foreign Policy into Old French Bottles? <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=110572>

³³³ Tamtiež.

³³⁴ Brzezinski, Z. (2004): Volba. Globální nadvláda nebo globální vedení, s. 188.

Podľa vyššie uvedených francúzskych strategických dokumentov však USA ostávajú aj do sledovaného roku 2025 svetovou vojenskou, technologickou a ekonomickou superveľmocou. Ale pripomínajú aj, že USA sú konfrontované vplyvmi, ktoré ich statusom superveľmoci otriasajú a relativizujú – riziká finančnej krízy, vzájomná svetová ekonomická a finančná závislosť, vojenské neúspechy v Iraku a Afganistane, diplomatické neúspechy (napr. na Blízkom východe). Jedným z následkov môže byť kríza dôvery, ktorej budú USA čeliť, a to najmä v oblasti Blízkeho a Stredného východu a na Ďalekom východe. Napriek nárastu sily ázijských veľmocí však úloha USA v medzinárodnej politike ostane „rozhodujúca.“ Táto rola im prislúcha na základe ich strategického, vojenského ekonomického, resp. vedeckovýskumného potenciálu.

Špecifický postoj Francúzsko zaujalo voči **Ruskej federácii**, ktorú nevníma ako hrozbu. Krajina galského kohúta uznáva, že ruský návrat na medzinárodnú scénu je neprehliadnuteľný, ale zároveň je poznačený nedorozumeniami a skúsenosťami z minulosti.

Na jednej strane Francúzi pripomínajú, že sa zdá, že Rusko úplne neberie do úvahy zmeny, ktoré nastali po páde železnej opony a využíva predovšetkým ekonomické nástroje na to, aby tlačilo na svojich susedov. Ale na druhej strane platí výrok bývalého prezidenta **Nicolasa Sarkozyho**, že „Európa musí mať štruktúrnu, strategickú a dlhodobú dohodu s Rusmi a my nemáme dôvod sa obávať Ruska, veľkej krajiny, s ktorou zdieľame množstvo kultúrnych hodnôt.“³³⁵

V súvislosti s Ruskom je nevyhnutné brať podľa oboch analyzovaných dokumentov do úvahy tri fakty:

1. Vzájomnú politickú a ekonomickú závislosť, ktorá všetky zainteresované strany núti do vzájomnej spolupráce, a z ktorej vyplývajú mnohé spoločné záujmy.
2. Odmietnutie návratu do obdobia pred konca studenej vojny.
3. Odmietnutie takej ruskej politiky, ktorá by nebola v súlade s medzinárodnými a európskymi pravidlami.

Francúzsko-ruské vzťahy sú po dočasnom ochladnutí v roku 2008 opäť veľmi intenzívne. Svedčí o tom vznik špeciálnych formátov na politickej úrovni – napr. Francúzsko-ruského výboru predsedov vlád alebo Francúzsko-ruskej rady pre strategické a bezpečnostné záležitosti. Vzhľadom na množstvo uzatvorených obchodných a politických dohôd bol dokonca rok 2010 vo Francúzsku a Rusku označený ako „francúzsko-ruský rok“ – „*Année croisée*.“ Ten by sa mal zopakovať aj v tomto roku – ale tento krát sa zameria na oblasť literatúry a jazyka. V roku 2011 bol zároveň završený predaj francúzskej vojenskej lode typu Mistral Rusku a je známe, že francúzske developerské firmy majú záujem o turistické oblasti na území Ruskej federácie.

Logicky ani Francúzi sa pri definovaní zahraničnej politiky a analýze medzinárodných súvislostí nemôžu vyhnúť téme **narastajúceho vplyvu ázijských veľmocí a oblastí Blízkeho a Stredného východu**.

Všetky francúzske strategické dokumenty vychádzajú z predpokladu, že Ázia sa do roku 2025 stane spoločne s Európou (EÚ) a USA jedným z troch hlavných centier sveta. Zároveň je podľa nich nepravdepodobné, že Západ bude v budúcnosti zohrávať úlohu ekonomického lídra tak, ako tomu bolo v minulosti. Túto úlohu bude zohrávať Ázia. Nemožno ani predpokladať, že po roku 2025 bude Západ produkovať viac ako 40% svetového bohatstva.

³³⁵ Holm, U. (2009): Sarkozysm: New European - and Foreign Policy into Old French Bottles? <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=110572>

Hlavnú úlohu majú samozrejme zohrávať Čína a India, ktorých HDP by sa malo v priebehu najbližších dvoch dekád strojnásobiť – ide o ukazovateľ, s ktorým musí zahraničná politika krajiny dôsledne pracovať, resp. ho vyhodnotiť. Francúzi pri charakteristike pozície ázijského kontinentu neberú do úvahy len ekonomické, ale aj demografické ukazovatele. Práve v súvislosti s demografiou prízvukujú, že v Číne a Indii už v súčasnosti žije tretina obyvateľstva sveta. Tento stav sa nezmení ani do sledovaných rokov 2020, resp. 2025. Oproti tomu obyvatelia krajín OECD tvoria len šestinú obyvateľov sveta. Do roku 2020 by to mala byť len osmina. O päťdesiat rokov len dvanástina. Ak sa pozrieme na samotnú Európsku úniu, je tento podiel logicky ešte nižší. Dvadsaťsedmičku reprezentuje len cca 500 000 000 obyvateľov, čo je cca 6,7% populácie sveta.

Politika voči ázijskému kontinentu bude samozrejme poznačená aj krízami, ktoré na ňom prebiehajú – ako najvypuklejšie Francúzi vnímajú kašmírsky konflikt, situáciu na Kórejskom polostrove, animozity medzi mocnosťami (Čína vs India, Čína vs Japonsko, India vs Pakistan), nedoriešenú demarkáciu hraníc medzi ázijskými jadrovými veľmocami – Indiou, Čínou a Japonskom.

Čo sa týka oblasti Blízkeho a Stredného východu, Francúzsko je kritikom Iránu v otázke nejasnosti ohľadom iránskeho jadrového programu a v tejto súvislosti podporuje všetky sankcie OSN a EÚ, ktoré sú na iránsky režim uvalené. Kriticky sa krajina stavia aj voči súčasnej situácii v Sýrii a Francúzov možno označiť za najväčších kritikov režimu prezidenta **Bašára al-Asada**, ktorý podľa nich „*stratil legitimitu byť na čele krajiny.*“³³⁶

Osobitnou témou je izraelsko-palestínsky konflikt. Francúzi boli v minulosti vnímaní ako proarabsky orientovaní. Táto situácia sa po nástupe **Nicolasa Sarkozyho** mierne zmenila v prospech Izraela, čo neznamená, že v súčasnosti nevyjadrujú podporu vzniku samostatného palestínskeho štátu. Naopak, ten by podľa nich „*mal dostať zelenú*“ a napriek korektným vzťahom medzi Izraelom a Francúzskom Francúzi podobne ako USA ostro odsudzujú pokračujúcu izraelskú výstavbu na Západnom brehu, ktorá mierové rozhovory komplikuje.³³⁷

Ďalšou tradičnou prioritnou oblasťou francúzskych záujmov je **africký kontinent**.³³⁸ Francúzska zahraničná politika bola smerom k bývalým kolóniám vždy pragmatická – Francúzi sa snažia udržiavať so svojimi bývalými kolóniami nadštandardné vzťahy a často až úzkostlivo dávajú najavo, že ide o oblasti ich vplyvu. V 90-tych rokoch francúzskeho politiku voči Afrike „*zasiahli dve udalosti, ktoré prinútili Paríž k zmene dovtedajšieho prístupu a oslabili jeho geopolitické postavenie v Afrike. Prvou bola genocída v Rwande v roku 1994, ktorú Francúzi a celkovo medzinárodné spoločenstvo podcenili a druhou bola absolútna podpora prezidenta Mobutu Sese Seka až do jeho smrti.*“³³⁹ Danú tendenciu potvrdzuje aj názor neskoršieho prezidenta **Jacquesa Chiraca** zo začiatku 90-tych rokov, ktorý tvrdil, že „*demokracia je pre Afriku luxusom.*“³⁴⁰

Je otázne, či sa Francúzom podarí udržať svoj prevládajúci vplyv aj v čase evidentného prenikania nových vplyvných hráčov na africký kontinent (predovšetkým ide o Čínu, ale napr. aj o Brazíliu či Juhoafrickú republiku). Stále však platí, že si z bývalých koloniálnych veľmocí zachovalo na teritóriu bývalých kolónií pravdepodobne najväčší vplyv, a to tak hospodársky, ako aj vojenský. Krajina v priebehu rokov postupne intervenovala v Čade, Stredoafrickej republike, Gabone, Rwande, Nigérii. Francúzske ozbrojené sily nájdeme v súčasnosti napr. na

³³⁶ Bližšie pozri napr.: Syria: Assad must resign, says Obama.

<http://www.guardian.co.uk/world/2011/aug/18/syria-assad-must-resign-obama>

³³⁷ O pozícií Francúzska pozri napr.: France/Palestinian state/UN observer status.

<http://ambafrance-us.org/spip.php?article2712>

³³⁸ Počet obyvateľov čierneho kontinentu by mal do roku 2020 presiahnuť 1, 2 miliardy.

³³⁹ Záhořík, J. (2010): Subsaharská Afrika a svetové mocnosti v ére globalizace, s. 43.

³⁴⁰ Tamtiež.

Pobreží slonoviny. V súčasnosti Francúzi navyše prehodnocujú svoj pôvodný prístup voči africkým štátom založený na podpisovaní bilaterálnych zmlúv a naopak, prikláňajú sa postupne k multilateralizmu.

Osobitnou kapitolou je líbyjská otázka. Bol to práve **Nicolas Sarkozy**, ktorý spoločne s britským premiérom **Davidom Cameronom**³⁴¹ rozohral minulý rok na pôde Bezpečnostnej rady OSN rozhodujúci zápas, na konci ktorého bola rezolúcia 1793 oprávňujúca k vojenskému zásahu v Líbyi, a to v zmysle sarkozyho hesla „*responsabilité de proteger*“ – zodpovednosť za ochranu.

František Škvrnda v súvislosti so zásahom a politikou **Nicolasa Sarkozyho** tvrdí: „*Francúzsky prezident N. Sarkozy sa zrejme začal cítiť Napolenom 21. storočia a chce zopakovať jeho egyptskú vojnu v Líbyi (tu len možno parafrázovať myšlienku Marxa, že historické udalosti sa dejú dvakrát – prvýkrát ako dráma a pri opakovaní sa z nich stáva fraška). Pozabudol aj na špecifickú tradíciu gaullizmu, ktorá sa rešpektovala už vyše polstoročia – nemiešať sa do regionálnych konfliktov, ktoré môžu poškodiť prestíž Francúzska.*“³⁴² Zároveň jedným dychom dodáva: „*V podmienkach líbyjskej vojny sa definitívne stratila stará francúzsko-britská nevraživosť, o čom svedčí aj to, že N. Sarkozymu v líbyjskom ťažení mimoriadne ochotne sekunduje britský premiér D. Cameron. Francúzsko a Veľká Británia vojnu v Líbyi akoby chceli ukázať nostalgiu za zaslými časmi svojho veľmocenského pôsobenia. Vo vojne, do ktorej sa obe krajiny pustili individuálne, cítia imperiálne ambície bez ohľadu na potrebu európskej integrácie a stability v takom pre EÚ významnom regióne ako je Stredomorie.*“³⁴³

V súčasnosti nemôže nikto zodpovedne odpovedať na otázku, kto **Kaddáfího** nástupcovia sú, ako sa budú skutočne správať, a aký politický režim v krajine nastolia. Jedna zo základných politologických premis hovorí, že je jednoduché sa spojiť proti niekomu. Problémom je obdobie „potom“, keď treba predstaviť spoločnú alternatívu a víziu budúcnosti. Učebnicovým a poučným príkladom by zodpovedným politickým lídrom mala byť stále nemecká Weimarská republika.³⁴⁴

Nicolasovi Sarkozymu (podobne ako **Davidovi Cameronovi**), neostávalo nič iné, ako dúfať, že ich zahraničnopolitický manéver im vyjde. Netreba však zabúdať, že francúzska diplomacia situáciu v severnej Afrike nevyhodnocovala správne a reagovala vlastne až na vzniknuté udalosti. Dôkazom je aj odchod dnes už bývalej ministerky zahraničných vecí **Michele Alliot-Marie** z funkcie z dôvodov, ktoré boli „nediplomatické.“

Záujem Francúzov o Afriku je viditeľný a logický, ich vplyv veľký – avšak aj v dôsledku udalostí z prvej polovice roka 2011 platí výstraha, ktorú by si mal Západ (vrátane

³⁴¹ Paradoxne Francúzi a Briti prispeli k rehabilitácii Muammara Kaddáfího v medzinárodných vzťahoch po zmene jeho rétoriky začiatkom 21. storočia. Francúzi celkovo štýl politiky voči existujúcim režimom krajín severnej Afriky začiatkom roka 2011 zmenili, keď prestali napr. podporovať dovtedajších spojencov, vládnuce elity v Tunisku či v Egypte. Namiesto je pripomenúť zinnú dovolenku, ktorú v roku 2010 absolvoval na pozvanie Husniho Mubaraka francúzsky premiér François Fillon, dovolenkovú cestu bývalej ministerky zahraničných vecí Michele Alliot-Marie v tom istom období do Tuniska, či oficiálnu návštevu Paríža, ktorú v roku 2007 uskutočnil Muammar Kaddáfí.

³⁴² Škvrnda, F. (2011): Tragickosť a iracionálna krutosť líbyjskej vojny (historicko-sociologický náčrt).

<http://publica.cz/index.php/pdpublica/pro-a-proti/440-tragickos-a-iracionalna-krutos-libyjskej-vojny-historicko-sociologicky-nart.html>

³⁴³ Tamtiež.

³⁴⁴ Pozri bližšie: Mikulčíková, A. (2010): Pravicový extrémizmus v SRN – príčiny, podoby, prejavy.

Francúzsko) uvedomovať: „*Hrozí nebezpečenstvo, že vo veľkej časti sveta budú bývali imperialisti v podzreaní, že sú imperialistami dodnes.*“³⁴⁵

Poslednou témou, ktorú v súvislosti so súčasným francúzskym zahraničnopolitickým smerovaním načrtujeme, je **francúzska podpora multilateralizmu**. Tá je viditeľná najmä zdôrazňovaním nezastupiteľnej úlohy OSN. Osobitnú úlohu za bezpečnosť vo svete priznávajú Francúzi Bezpečnostnej rade OSN. Tá si však podobne ako celá OSN vyžaduje reformu, ktorá má byť dosiahnutá predovšetkým rozšírením počtu jej členov (stálych ale aj nestálych), čo by odrážalo realitu súčasného sveta. **Nicolas Sarkozy** zastával v tejto otázke pozíciu svojho predchodcu **Jacquesa Chiraca**, ktorý tvrdil, že „*v súčasnom svete nemôže nikto konať v mene všetkých a nikto nemôže akceptovať spoločenskú anarchiu bez pravidiel...Alternatíva voči OSN neexistuje...Multilateralizmus je základom...Je to BR OSN, ktorá musí rozhodnúť o použití sily...Nikto nie je držiteľom práva použiť ju unilaterálne a preventívne.*“³⁴⁶

Francúzsko si túto pozíciu úzkostlivo strážilo počas celého obdobia po skončení studenej vojny. Výnimkou bol len útok na Srbsko vojskami NATO v roku 1999. Aj Francúzi svoj vtedajší postoj odôvodnili humanitárnou katastrofou, ktorá Kosovu v tom čase hrozila.

ZÁVER

Francúzsko na medzinárodnom poli dokazuje, že má ambície byť vplyvnou mocnosťou aj mimo Európskej únie. Využíva pre to nástroje hard power, ale aj soft power³⁴⁷. Quai d'Orsay riadi po Washingtone najväčšie diplomatické zastúpenie vo svete, ktoré pozostáva z cca 160 veľvyslanectiev a asi 100 konzulátov.

Aj predchádzajúci francúzsky prezident sa v oblasti zahraničnej politiky jasne profiloval a jeho zahraničnú politiku môžeme právom označiť za aktívnu, a pragmatickú – dôkazom čoho je napr. uvedená rýchla zmena priorít, resp. postojov voči bývalým lídrom niektorých krajín severnej Afriky či Blízkeho východu. Práve aktívnu zahraničnou politikou a zviditeľňovaním krajiny vo svete kompenzoval výsledky francúzskej vnútornej politiky, resp. dopady finančnej krízy, dlhovej politiky a recesie na život bežných Francúzov. Táto taktika sa však v rozhodujúcej chvíli ukázala ako nedostatočná. Popularita bývalého prezidenta **Nicolasa Sarkozyho** bola dlhodobo nízka. S jeho politikou v rôznych prieskumoch nesúhlasilo cca 70% Francúzov. Prieskumy verejnej mienky ho nepasovali za víťaza prezidentských volieb v roku 2012, v ktorých sa mu napokon ani nepodarilo prezidentský mandát obhájiť.

Napriek vyššie uvedenému nepredpokladáme, že sa francúzska zahraničná a bezpečnostná politika po prezidentských a parlamentných voľbách v roku 2012 výraznejšie zmenia. V neprospech zmeny hovorí jasná proeurópska orientácia politických strán, ktoré vo Francúzsku možno označiť za tzv. relevantné, a z ktorých pravdepodobne vstúpi práve budúci politickí lídri krajiny.

Najsilnejšie a dnes už opozičné hnutie - sarkozyho *Únia za ľudové hnutie*³⁴⁸ predstavilo pred parlamentnými a prezidentskými voľbami v roku 2012 platformu, ktorú nazvalo Projekt 2012. Jej cieľom je viesť otvorenú diskusiu o kľúčových témach domácej a zahraničnej politiky. V oblasti zahraničnej, resp. európskej politiky zdôraznilo, že Európa by nemala byť len trhom, ale mala by sa stať politickou silou. Zároveň vychádzalo z predpokladu,

³⁴⁵ Rocard, M. (2010): The Return of the French?

<http://www.project-syndicate.org/commentary/rocard34/English>

³⁴⁶ Gallis, P. (2006): France: Factors Shaping Foreign Policy, Issues in U.S.-French Relations.

http://assets.opencrs.com/rpts/RL32464_20060519.pdf

³⁴⁷ Francúzi ako jeden z nástrojov svojej zahraničnej politiky využívajú popularizáciu francúzskej kultúry, jazyka, ale aj (minimálne na verbálnej a formálnej úrovni) šírenie hodnôt, ktoré majú svoje korene vo francúzskej revolúcii.

³⁴⁸ Union pour un Mouvement Populaire.

<http://www.u-m-p.org/>

že súčasťou úlohou Francúzska je nájsť svoju rolu a zadefinovať zároveň stratégiu vo svete 21. storočia, pre ktorý je príznačný nárast vplyvu nových aktérov (nových veľmocí).

Stredopravé strany *Nový stred*³⁴⁹ a *Demokratické hnutie*³⁵⁰, ktoré vznikli z rozštiepenej negaullistickej pravicovej *Únie za demokratické Francúzsko* bývalého prezidenta **Valéryho Giscarda d'Estaing** sa logicky vyslovujú za prehlbovanie politickej integrácie v rámci Európskej únie a odvolávajú sa na odkaz **Roberta Schumanna** a **Jeana Monneta**.

Z pravicových strán sa k prehlbovaniu európskej integrácie nehlási len *Národný front*³⁵¹. Nepredpokladá sa však, že by sa v krátkej budúcnosti mohol podieľať na výkonnej moci. Národný front sa zviditeľňuje najmä požiadavkou obmedzenia prísťahovalectva. Zo zahraničnopolitickej agendy pripomeňme jeho návrhy na vystúpenie Francúzska z NATO, odmietanie ďalšieho prehlbovania integrácie vrátane textu Lisabonskej zmluvy, či návrh opustiť euro. Ale strana sa hlási aj k niektorým zásadám gaullizmu a tvrdí, že ten zanikol smrťou druhého prezidenta piatej republiky **Georgesesa Pompidoua**. Medzi jej členov patrí aj vnuk **Charlesa de Gaulla – Charles de Gaulle**.

Jasne proeurópskymi stranami sú ľavicové strany - *Socialistická strana*³⁵² súčasného prezidenta **Françoisa Hollanda** a *Zelení*³⁵³. Obe tieto strany tvrdia, že EÚ by sa nemala stať len hospodárskym spoločenstvom. V ich ponímaní ide aj o politický a sociálny projekt. Myšlienku prehlbovania európskej integrácie podporujú aj *francúzski komunisti*³⁵⁴, s ktorými ako potenciálnou budúcou vládnu stranou musíme rátať. Zdôrazňujú, že Európa by mala byť založená na solidarite a vyzývajú aj na solidaritu s Gréckom. Odmietli však text Lisabonskej zmluvy, ktorá podľa nich poprela princíp suverenity ľudu, nakoľko došlo k ďalšej koncentrácii moci v rukách bruselskej byrokracie.

O tom, že sa Francúzsko bude aj v budúcnosti profilovať ako európska veľmoc snažiaca sa o globálny vplyv, nikto nepochybuje. To, či vždy volí správne nástroje, je otázne a aj časť francúzskych diplomatov je so smerovaním zahraničnej politiky Francúzska a celkovo s jej súčasťou koncepciou nespokojná. Príznačným je v tejto súvislosti hodnotenie niektorých z nich: „*Európa je neschopná, Afrika nám uteká, Stredomorie sa na nás mračí, Čína nás ovláda a Washington nás ignoruje.*“³⁵⁵

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. BRZEZINSKI, Z. (2004): *Volba. Globální nadvláda nebo globální vedení*. Praha: Mladá fronta, 2004. 292 s. ISBN 80-204-1179-8.
2. FISCHER, J. (2011): *Vratké evropské základy*. [Online.] In: *Project Syndicate*, 2011. [Citované 20.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.project-syndicate.org/commentary/fischer65/Czech>>.
3. *France/Palestinian state/UN observer status*. [Online.] [Citované 20.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://ambafrance-us.org/spip.php?article2712>>.
4. FRIEDMAN, G. (2011): *Nasledující desetiletí. Kde sme... a kam sa uberáme*. Bratislava: Ikar, 2011. 288s. ISBN 978-80-551-2625-8.
5. *Front National*. [Online.] [Citované 20.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.frontnational.com/>>.

³⁴⁹ Le Nouveau Centre. <http://www.nouveaucentre.fr/>

³⁵⁰ Mouvement Democrate. <http://www.nouveaucentre.fr/>

³⁵¹ Front National. <http://www.frontnational.com/>

³⁵² Parti Socialiste. <http://www.parti-socialiste.fr/>

³⁵³ Les Verts. <http://lesverts.fr/>

³⁵⁴ Parti Communiste français. <http://www.pcf.fr/>

³⁵⁵ Müller, Z. (2011): *Tápání francouzské diplomacie*, s. 31.

6. GALLIS, P. (2006): *France: Factors Shaping Foreign Policy, Issues in U.S.-French Relations*. CRC Report for Congress. [Online.] [Citované 17.2.2012.] Dostupné na internete: <http://assets.opencrs.com/rpts/RL32464_20060519.pdf>.
7. HOLM, U. (2009): *Sarkozysm: New European - and Foreign Policy into Old French Bottles?* [Online.] [Citované 20.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=110572>>.
8. CHUGURYAN, S. (2007): Globalizácia a vedomostná spoločnosť. In: Hoschekova, D. – Kazansky, R. – Pajtinka, E. (eds.): *INTERPOLIS'08*. Zborník príspevkov zo IV. vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov. Bratislava: PAMIKO, 2007. S. 144-148. ISBN 978-80-85660-07-4.
9. KAZANSKÝ, R. (2010): Využitie multitrack diplomacy v riešení konfliktov. In: *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2010*. Medzinárodná vedecká konferencia: zborník vedeckých a odborných prác. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2010. S. 138-146. ISBN 978-80-8040-407-9.
10. *Le Nouveau Centre*. [Online.] [Citované 20.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.nouveaucentre.fr/>>.
11. *Les Verts*. [Online.] [Citované 20.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://lesverts.fr/>>.
12. *Livre blanc sur la défense et la sécurité nationale*. Paris: Odile Jacob/La documentation française. ISBN 978-2-7381-2185-1. [Online.] [Citované 12.4.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.defense.gouv.fr/portail-defense/enjeux2/politique-de-defense/livre-blanc>>.
13. *Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France 2008 – 2020*. [Online.] [Citované 12.1.2012.] Dostupné na internete: <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/2LIVREBLANC_DEF.pdf>.
14. MIKULČÍKOVÁ, A. (2010): *Pravicový extrémizmus v Spolkovej republike Nemecko – príčiny, podoby, prejavy*. Banská Bystrica: FPVaMV UMB, 2010. 154 s. ISBN 978-80-8083-941-3.
15. MRÁZEK, F. (2009): Složitý vzťah Francie k Severoatlantickej alianci. In: *Mezinárodní politika*, 2009, roč. 33, č. 4, s. 32–34, ISSN 0543-7962.
16. MOISI, D. (2011): Sarkozy Goes to War. In: *Project Syndicate*, 2011. [Online.] [Citované 18.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.project-syndicate.org/commentary/moisi64/English>>.
17. *Mouvement Democrat*. [Online.] [Citované 20.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.nouveaucentre.fr/>>.
18. MÜLLER, Z. (2011): Tápání francouzské diplomacie. In: *Mezinárodní politika*, 2011, roč. 35, č. 4, s. 30–32, ISSN 0543-7962.
19. *Parti Communiste français*. [Online.] [Citované 20.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.pcf.fr/>>.
20. *Parti Socialiste*. [Online.] [Citované 20.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.parti-socialiste.fr/>>.
21. ROCARD, M. (2011): The Return of the French? In: *Project Syndicate*, 2011. [Online.] [Citované 14.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.project-syndicate.org/commentary/rocard34/English>>.
22. RUPNIK, J. (2009): *Príliš brzy unavená demokracie*. Praha: Portál, 2009. 280 s. ISBN 978-7367-458-8.
23. *Syria: Assad must resign, says Obama*. [Online.] [Citované 18.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.guardian.co.uk/world/2011/aug/18/syria-assad-must-resign-obama>>.
24. ŠKVRNDA, F. (2011): *Tragickosť a iracionálna krutosť líbyjskej vojny (historicko-sociologický náčrt)*. [Online.] [Citované 16.2.2012.] Dostupné na internete:

- <<http://publica.cz/index.php/pdfpublica/pro-a-proti/440-tragickos-a-iracionalna-krutos-libyjskej-vojny-historicko-sociologicky-nart.html>>.
25. ŠTRAUSS, D. (2010): Štát a občianska spoločnosť v čase hospodárskej krízy. In: Tóth, R. - Szarková, M. - Kucharčík, R.: *Občianska spoločnosti v transformujúcich sa krajinách*. Malacky: Inkubátor Malacky, 2010. S. 134 – 143. ISBN 978-80-970316-1-9.
 26. TOMEŠ, J. a kol. (2007): *Konflikt svätů a svět konfliktů*. Praha: Nakladatelství P3K, 2007. 349 s. ISBN 978-80-903578-6-8.
 27. TULMETS, E. (2010): Vracia sa Francúzsko na medzinárodnú scénu?. In: *Zahraničná politika*. [Online.] [Citované 14.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.zahranicnapolitika.sk/?id=1041&id=989>>.
 28. *Turkey entry 'would destroy EU'*. [Online.] [Citované 18.2.2012.] Dostupné na internete: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2420697.stm>>.
 29. *Union pour un Mouvement Populaire*. [Online.] [Citované 20.5.2012.] Dostupné na internete: <<http://www.u-m-p.org/>>.
 30. VILÍMEK, P. (2007): Francouzská bezpečnostní politika a strategické myšlení po konci studené války. In: *Mezinárodní politika*, 2007, roč. 31, č. 7, s. 17–19, ISSN 0543-7962.
 31. ZÁHOŘÍK, J. (2010): *Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace*. Praha: NLN, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7422-021-0

KONTAKT

PhDr. Rudolf Kucharčík, PhD.
Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/B
852 035, Bratislava
E-mail: rudolf.kucharcik@euba.sk